

НА КРАЮ СВѢТА...

КАЗКА

проте, що дѣе ся ѡтъ вѣкѡвъ,

оповѣвъ

В. Листояъ.

СВЯЩ. ЛЕВЪ ДЖУЛЫНСКІЙ

Редакторъ „Посланника“ и „Книжочокъ Мисійныхъ“.

ПЕРЕМЫШЛЬ.

Въ печати Николая Джулыньского.

1900.

З А С П Ъ В Ъ.

Сли тобѣ щастить ся брате,
Будь веселый, а сли нѣ,
— То такъ само тра дѣлати,
Будь бо невный, що въ журбѣ
Кисла мѣна не поможе,
Анѣ слѣзы... Лишь крѣзь смѣхъ
Всяке горе, ты небоже
Лекше знести будешь мѣгъ!...

* * *

Тѣшь ся и смѣй ся мѣй рускій народе,
Хоть горе, хоть нужда и бѣда...
Чейже смѣяться зѣ недолѣ крѣзь слѣзы
На тоє у тебе „свобода!“
Зѣ реготовъ отже „гонъ лихомъ объ землю“
Тай смѣй ся сердечно самъ въ кулакъ,
Ктобо лишь плаче и все нарѣкає,
Кругомъ той мѣй брате єсть дуракъ!
Свѣтъ неповиненъ николи дѣзнатись
Що сердце изъ болю ти скилнить,
— Що му до того?... Протоє най всюди
Байдужный, веселый смѣхъ звенить!

Ө. Ювеналичъ.

На краю свѣта...

На краю свѣта, гень далеко,
Куда нѣ возьмесь людскій духъ,
Ничь не росте тамъ — глухо, темно,
Росте хиба лишь тамъ лопухъ.
Буйне бадилъе гордо выпявъ,
На свѣтъ съ погордо глядитъ,
Пѣдъ нимъ на чоридй купъ гною —
Въ фраку червондмъ панъ сидитъ.
Сидитъ собѣ загнавши ноги,
Якъ турокъ що обѣду жде,
Зубами мѣцно тиене люльку
А дымъ мовъ хмара зъ неи йде.
Тримас вудлиско довжезне,
Зъ желѣза куте и мѣцне,
А мѣсто вудки шнуръ припнятый
И поплавце при нѣмъ чудне.
Якъ шнуръ той довгій, годѣ знати,
Не скажу того вже я вамъ,
Хиба то мѣгбымъ ѳтгадати,
Та вже рыбарь намъ скаже самъ. —
А заразъ тутъ надъ берегами
Огонь розложеный горитъ,
Котлѣвъ богато бѣля него
И въ кождѣмъ щось изъ нихъ кипитъ.
А вкругъ котлѣвъ кишатъ поганыхъ
Парубчакѣвъ, чи хлопѣвъ рѣй;

На кождѣмъ шанка высочезна
 И одежѣ предивный крѣй.
 Вертять ся, крутятъ ся безъ впиу,
 А ивші зновъ мовчки стоятъ
 На полавце они ся дивлятъ,
 То на рыбалку зновъ глядятъ.
 А якъ лишъ вудку ѣнь подойме,
 Они до неи всѣ ся рвутъ
 Цѣловъ ватаговъ и мѣжъ себе
 Якусь плюгаву здобичь друтъ,
 И кидають въ котли ю скоро
 И зновъ до берега спѣшатъ;
 А ивші вугля, дровъ доносять,
 Огонь сильнѣйшій ще жарять.
 Та шожъ, зъ далека не заглясемъ,
 Що всей значить той тамъ базаръ,
 Ходѣмъ та лучше послытаемъ,
 Нехай намъ скаже — самъ рыбаръ;
 Та ба, хотѣлибъ вы у очи
 Заглянути ему самі —
 Пождѣть лише, не забгайте,
 Не хоче ся такожъ менѣ...
 И ѣнь не кождому всео скаже,
 Чогобъ мы хтѣли ся дѣзнать;
 Тожъ шкода труду тамъ манджати,
 Та ще й не знати, якъ вертять!
 Бо кажуть, шо не кождый верне,
 Котрый хочъ съ трудомъ тамъ зайде.
 Чому?... дѣзнаетесь ѣтъ мене,
 Якъ часъ на тоє вже прійде.
 Тожъ лучше сядемъ въ теплѣй хатѣ,
 А я розкажу вамъ якъ слѣдъ,
 Усьо, що бачивъ тамъ не давно
 Наочный свѣдокъ — бѣдный дѣдъ...
 Зайшовъ ѣнь тамъ, по жебрахъ йдучи,
 — А вже вмирати скоро мавъ, —
 Тожъ му рыбалка всео докладно
 — Ему одному розказавъ...

Умре — думавъ онъ — дѣдъ за хвилю.
 Та ба!... инакше Богъ хотѣвъ;
 Вернувъ дѣдъ зновъ въ село родиме,
 И всею, що бачивъ, розповѣвъ...

* * *

„Дѣдусю!“ — каже му рыбалка,
 „Ты за годину, двѣ умрешь;
 „Тобѣ могу я всею сказати,
 „Бо самъ ты того не поїмешь.
 „Отъ бачишь, дѣду, вудка тая,
 „То не до рыбъ — якъ-бысь думавъ —
 „И не рыбалка я звычайный;
 „Отъ глянь!“ и ноги показавъ.
 А на ногахъ великій когтѣ,
 Мовъ зубы въ гралѣвъ у хлѣвѣ, —
 „Отъ глянь!...“ и голову наставивъ,
 А тамъ два роги сталевѣ...
 Злякавъ ся дѣдъ, почавъ креститись,
 А той: „Не бѣй ся, ты не мѣй,
 „Я моихъ всехъ на вудку ловлю,
 „Отъ тѣлько хвилю тутъ постѣй!...
 „Я гнетъ цѣлу громаду маю,
 „Отъ глянь на поплавце онъ тамъ!...“
 Глядитъ дѣдусь, а тамъ зъ баяуры
 Дивный чѣпавсь вудки крамъ.
 Щось, гейбы гадъ якась плюгава,
 Та нѣ, бо людскій видъ у ней,
 А всежъ не скажешь що то люде!...
 То зновъ подбѣне до свиней,
 Чи до чогось... Ніякъ вгадати...
 Глядитъ дѣдусь, цѣлый трясесь,
 Дивує ся, що вудка тая
 Пѣдъ тягаромъ тымъ не прѣрвесь.
 Та добрый же рыбаръ изъ него!...
 Онъ думас, а ту у мить,
 Вся служба кидась до рибки

И дресь надъ нею и кричить
 И дѣлать ю помеже себе,
 Потѣмъ къ огню бѣжить мерщѣй
 И съ радостевъ, свою всю добычъ
 Мече въ котель особный свѣй...
 Та вже дѣдусеви старому
 Терпцю забракло, тай пита
 Смирненько чорта, щобъ сказавъ му
 Що всео значить прислуга та.
 „Дурный же ты дѣдусю“ — каже —
 Тай кличе службу: „Гей сюда!...
 „Здѣймаѣть шапки, нехай дѣдъ знае,
 „Кто вы и онъ зайшовъ куда...“
 И служба въ мить шапки скидае,
 Та ба!... затраеъ ся, внавъ нашъ дѣдъ,
 Коли чортячѣй зглянувъ роги,
 Застигъ у хвилию всей на лѣдъ.
 Оттерли дѣда за хвилину,
 Та кажутъ: „Бачь, ты маевъ вмертѣ
 „Но лучше вже, щобъ всео зобачивъ,
 „Потѣмъ тобѣ въ могилу йти!...
 „А щобъ ты бѣльше не лякавъ ся,
 „Зъ ляку щобъ ты ту не вмиравъ,
 „То отъ ту каплѣ маешъ дѣду,
 „По пять на цукоръ будешъ бравъ
 „Якъ тѣлько що страшного вбачишь
 — „А не одно буде страшне—
 „Тодѣ и лякъ тебе опустить,
 „Хочъ якъ бы було що чудне...
 „Теперь вставай и йди за нами,
 „Мы всео покажемъ ти якъ слѣдъ!“
 Вставъ, очи тре, та хочъ не хоче,
 Иде слѣдомъ за ними дѣдъ...

* * *

Ой повели чортяки дѣда,
 Куды огонь тотой горѣвъ

Пошбѣ котлами мѣдяными...
 Пошовъ дѣдусь, хочь не хотѣвъ.
 „Погляньже дѣду“ — каже къ нему —
 Одевь изъ проводѣровъ тыхъ: —
 „Туть рыбы намъ пекутъ ся смажать...“
 На томъ скѣнчивъ и вразъ притихъ.
 Та вже дѣдусь набравъ ѳваги,
 Та канѣ мае при собѣ.
 „Якѣжъ то рыбы, кажешъ, чорте,
 „Пекутъ ся, смажать ся тобѣ?
 „Чи може тѣ, що ихъ рыбалка
 „Онъ ланеа въ калужѣ тамъ?...“
 „Еге тотѣ дѣдусу — каже —
 „Тажъ ловить онъ лише ихъ намъ...“
 „Здурѣли вы. та може зъ роду
 „Не було розуму у васъ?
 „Тажъ то гадюки, а не рыбы!...
 „Чи може взѣръ вже вамъ погасъ?
 „Не дурно-жъ вже прозванъ васъ Господь
 „Чортами, тай фѣсты вамъ давъ!...
 „Тажъ христянинъ не бѣвъ бы того
 „Хотѣй бы зъ голоду вмиравъ!...“
 „Жартуешъ зъ насъ, дѣдуню!“ — каже
 Къ нему малый изъ гурмы чортъ —
 „Не знаешъ, що та гадъ плюгава
 „Смачнѣйша намъ, якъ паньскѣй торть!
 „А знаешъ ты, зъ чого смѣешъ ся
 „И що плюганствомъ ты зовешъ?
 „Отъ глянь въ котлы, а тамъ побачишь...
 „Ты може — й самъ ще туть прѣдешъ!“
 И въ мить зъ кѣтла здѣйняли вѣко,
 Провадять дѣда. — „Дѣду, глянь!“
 „Исусе Христе!... Тажъ се люде!
 „Кудыжъ зайшла сюда та дрянъ?
 „Пѣдпалачѣ и волоцюги,
 „Ворожбиты и чародѣѣ,
 „Всѣ зводники и всѣ пняюги,
 „Всѣ гайдамаки, всѣ злодѣѣ...

„Тажь всѣхъ я знавъ, они вже вмерли!
 „А тутъ кипятъ они въ смолѣ!
 „И тутъ майстры тѣ, що ихъ знаю,
 „Шевць, кравць и коваль...
 И зъ диву ажъ поблѣдъ дѣдувю,
 А тутъ ще дальше го ведуть
 И зновъ котель му ѳткрывають...
 Глядитъ, ажъ тамъ въ смолѣ кипуть
 Вмерлї дѣвки и молодїцѣ,
 Кипуть павны и цанночки,
 Румяній, повній, бѣлолицѣ,
 Кипуть всѣ грѣшнї жѣночки...
 И всѣ, якъ ще Иванъ Петровичъ*)
 Розповѣдавъ, що бачивъ самъ
 Єней, въ давнї часы у пеклѣ,
 То бачивъ также дѣдъ нашъ тамъ.
 „Кудажъ они сюда попались?!
 „Та дрянъ же то колись була!...“
 Говорить дѣдъ — мерщїй втѣкає,
 Щобъ ще и самъ тамъ не поцавъ.
 Вернувъ дѣдусъ до того мѣсця,
 Де вперше онъ рыбалку вздрѣвъ;
 Засапаный та переляклый
 И тихо при рыбалцѣ сѣвъ
 Тай каже къ нему: „Вже я знаю!...
 „Людей ты ловишь, не гадюкъ;
 „Та лишъ скажи, якихъ до того
 „Вживавшь ты добѳрныхъ штукъ?...“
 „Ей! — каже чортъ — куда тамъ штуки
 „Дурницѣ вживаю я зъ давна;
 „Гляди, що вѣшаю на вудку,
 „А штука та, то не дивна.
 „Що правда, не для всѣхъ однакїй
 „У мене въ засобѣ присмакъ,
 „Тожъ штука лишъ у тѳмъ укрыта,

*) Иванъ Петровичъ Котляревскїй, малорускїй писатель, що написавъ „Енеїду“.

„Щобы имъ трафити пѣдъ смакъ.
 „И такъ гляди на вудку, дѣду!
 „Тутъ крейцарь вѣшаю теперь,
 „На него влакомится много,
 „Найбѣльшежъ въ ярмарчный четверъ.
 „Божъ на торзѣ усѣ за грошѣ,
 „Тому и я гроша даю —
 „За негожъ часто душу маю,
 „Котра вже мала быть въ раю...“
 Сказавъ то чортъ и кинувъ вудку
 Далекъ въ свѣтъ, и тихо жде;
 И въ мить огнемъ зайшли му очѣ,
 Бо полавце у дѣлъ иде.
 Ще хвильочку пождавъ терпливо
 И тягне вудку, ажъ сонить;
 На ней же повво душъ плюгавихъ,
 Якъ кажутъ люде — ажъ кишить.
 „Еге! отъ бачишь“ — чортъ озався —
 „Що правду я тобѣ сказавъ;
 „На грѣшъ найде ся все цѣкавый,
 „Тожь и гроша я му пѣдклавъ.
 „На него ловлять ся злодюги,
 „Розбѣйники, пѣдналачѣ,
 „Podgóźni“ всякѣ, волоцюги,
 „А также картяній грачѣ;
 „Часомъ на него ловлю навѣтъ
 „И ,заприсяглыхъ‘ тожь у сѣтъ,
 „И тыхъ панѣвъ, що то съ чужими
 „Втѣкають грѣшми гень у свѣтъ...
 „На него ловлять ся й дѣвчата,
 „Що въ мѣстѣ служатъ у жидѣвъ,
 „И тѣ ся ловлять, що у свята
 „Не йдутъ до церкви бѣтъ панѣвъ.
 „Хапають ся гроша и тѣи,
 „Котрѣй дѣвочѣй свѣй вѣнокъ
 „За грошѣ вымолятъ скоро
 „И съ хлопцами идутъ въ шинокъ.
 „Часомъ найде ся молодица —

„Та не доскажу -- шкода слѣвъ!...
 „Куцую я богато краму
 „За крейцарь — для своихъ чортѣвъ!...

„Часомъ я келишокъ чѣнаю: —
 „Тогдѣ такожь здобутокъ е,
 „На него лакомыхъ богато,
 „Богатожь въ свѣтъ що не пѣ?...
 „А пѣ, то любить вышитъ дармо,
 „А въ свѣтъ ѣ дармо питъ дають —

„За тожь пѣдпитіи выборцѣ
 „Себе й народъ свѣй продають!...
 „За келишокъ и душу часомъ
 „И за контрактомъ ѳтдае;
 „Тожь келишокъ, такожь даю я,
 „Нехай мое здоровле нѣе!...
 „А якъ коли додамъ на закусь
 „Ще ковбасы хочбы старой,
 „То вудлиско ажъ гнесъ желѣзне
 „Пѣдъ всѣхъ запродацѣвъ юрбой...

„Часомъ я зеркальце чѣпаю,
 „Бо бачъ на тое тожь найдесь
 „Неразь смачный кусоць для чорта,
 „Котрый чимъ иншимъ не спѣймесь!...
 „Тогдѣ то всѣ вразъ цокотухи
 „Бѣжать до вудки стрѣмъ головъ,
 „А мають въ свѣтѣ пустовати,
 „То имъ спинаемо тутъ кровь...
 „Тажъ знаешь ихъ! ты самъ ихъ бачивъ
 „У церквѣ! — пышно вни стоять,
 „Не молять ся а лишъ ся дивлять,
 „Чи гарна въ нихъ и иншихъ стать? —
 „Они на досвѣткахъ, весѣляхъ,
 „На всѣхъ у мѣстѣ ярмаркахъ...
 „Щобъ хлонцѣ ихъ лишъ обѣймали;
 „Часомъ ся лучить що ажъ страхъ...
 „А въ дома-жь въ нихъ одна работа:
 „Косѣу щобъ красно заплестѣ,
 „Спѣдницю, юбку гарну вбрати,
 „Воды щобы лишень вестѣ
 „Изъ той керницѣ бѣля вѣйти, —
 „А тамъ постояти собѣ
 „Съ дѣвчатами що тожь прибрались,...
 „И такъ доба йде по добѣ...“

„Та не дурный же ты чортяго!“
 — Дѣдусъ затрясъ ся и озвасъ —

„На штуки то твои й нашъ писарь
 „Хочь якъ бувъ мудрый, а попалсь!...
 „Тажь я пѣзнавъ его, — онъ тамъ онъ
 „Чѣпивъ ся вудки якъ рѣпякъ...
 „Ахъ Христе Боже? що я виджу?
 „Тажь тамъ сусѣдскій тожь є дякъ!
 „Говь! чорте, тажь бо ты и вѣйта
 „Изъ нашего села вхопивъ!
 „А онъ и раднй! Мовжежь чорте,
 „Що ты на вудку почѣпивъ?
 „Отъ бачь якій гадюка съ тебе!
 „Тажь ихъ такъ кождый поважѣ;
 „И въ мѣстѣ ихъ жида шанують,
 „Свои-жь боятсѣ якъ ножа!“
 „Цѣкавий ты — то слухай дѣду:
 „Они все паньской ласки хтятъ,
 „Тожь я имъ меду трохи кинувъ,
 „До него всѣ они летятъ,
 „За кѣлька слѣвъ ласкавыхъ пана
 „Они громаду продають,
 „Пасовиска, лѣсы громадскй
 „Жидамъ на вѣки ѳтдають —
 „За себе пѣвъ громады мають,
 „Тайкомъ же зъ касы грѣшь крадуть,
 „Паны-же все ихъ покрывають?...
 „Отъ бачь они до меду йдуть!“
 „Кѣнчи-жь вже чорте! Штукъ тыхъ твоихъ,
 „Тыбъ всѣхъ й до ночи не сказавъ!...“
 Такъ каже дѣдъ — а чортъ на тоє:
 „Та нѣ! Я всѣ ихъ розказавъ!
 „Отъ ще разъ лишъ закину вудку
 „Зѣ стерва кусникомъ у свѣтъ,
 „На стерво довлять ся тожь люде,
 „И то зъ непамятныхъ вже лѣтъ!...“
 И справдѣ поплавецъ пѣрнуло
 У мвть въ калужѣ свѣтовѣй...
 Чортъ тягне вудку ажъ тамъ повно
 Плюгавства всего повный рѣй!

„Отъ бачь дѣдусю вже зловились
 „Прелюбодѣѣ свѣтовѣ,
 „И ажъ сюда ихъ вже загнали
 „Грѣхи ихъ гидкѣ змысловѣ!
 „Такихъ тамъ повно въ вашомъ свѣтѣ!
 „А тутъ имъ кара всѣмъ одна:
 „Замѣсть воды смолу кипучу
 „Зъ котловъ они все пють до дна!...

„Пожди, я вудку ще разъ кину,
 „А вже ничо на ню не дамъ...“
 И кинувъ — за хвилину тягне,
 На вудцѣ же прерѣжнѣй крамъ.
 Веблякѣ людскѣ грѣшнѣй душѣ
 Та лишъ не въ людскихъ тѣлесахъ
 И мовъ якѣсь звѣрята — друкся
 А тѣшатъ ся мовъ въ небесахъ. —
 „Еге — чортъ каже — якъ ся тѣшатъ
 „Не довга радѣсть ихъ буде. —
 „Чорты! гнетъ кидайте въ котли ихъ,
 „Куда котра сама иде!
 „Онижъ все мудрѣй въ свѣтѣ були,
 „И не лякали ся смертѣ,
 „Они самѣ дорогу знаютъ,
 „Куда на вѣки имъ ити!
 „Они що церкви отцурались,
 „Батькѣвкою вѣри ѡтреклись,
 „Що батька въ сѣраку стыдались,
 „Хочъ въ сѣраку були колись!
 „Они що бесѣду забули,
 „Якои вчили ихъ мамы
 „Щобы ихъ лишъ за те хвалили
 „Въ „wudzia-лѣ“ яснѣй пани;
 „Они що зъ войска до родины
 „Чужою бесѣдовъ картки
 „Писали: „Kochani Rodzice“
 „Хочъ плакали надъ тымъ батьки;
 „Они що „коввѣра“ здобувши,

„На рускій свѣй забули рѣдъ...
 „Тихъ всѣхъ въ огонь ввержѣтъ пекольный
 „И то чимскорше на самъ спѣдъ
 „Вни добровѣльно все робили,
 „За грѣхъ заплаты не брали,
 „Гонорній були хочъ грѣшали,
 „За те ихъ дайте до смолы !...“

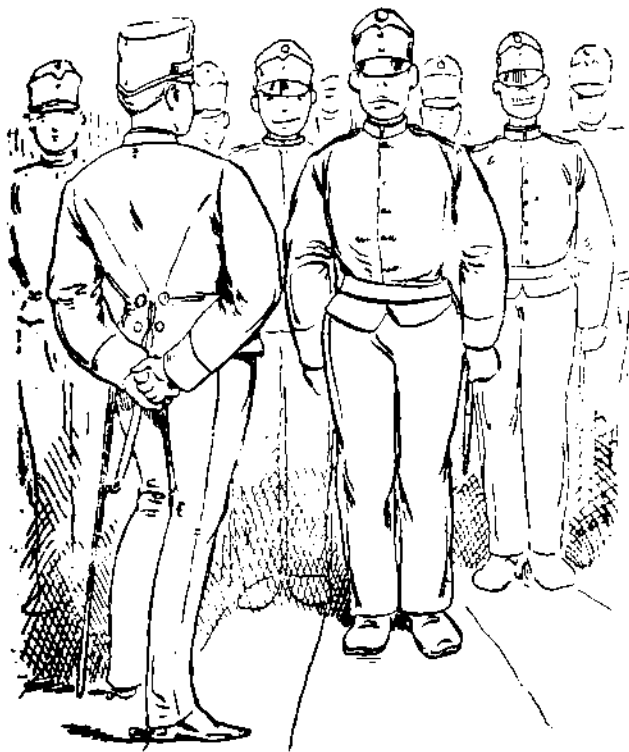
„Теперь вжесь бачивъ всё тутъ, дѣду,
 „Вже можешь самъ такожь вмирать,
 „А вмирешъ то тожь до вудки прійдешъ,
 „Не будешъ въ гробѣ пронадать.
 „Тажъ вже пѣзнавъ ты що лишъ тѣло,
 „У гробѣ темнѣмъ зѣгнѣ,
 „Душа-жь ѡтъ тѣла йде — и съ Богомъ,
 „Або зѣ мною тутъ жѣв.
 „Идижь та дѣвго не бари ся,
 „Сюда тутъ душу намъ пѣшли —
 „Мы вже й на тебе тутъ нашъ способъ
 „Добѣрний, легкій вынайшли...“

* * *

Пѣшовъ дѣдусь въ село вмирати,
 Якъ чортъ му предсказавъ. —
 Иде та молитъ ся до Бога,
 Щобъ хочъ троха му пождавъ.
 Богъ выслухавъ его молитвы,
 Дѣдусь проживъ ще сорокъ днѣвъ,
 И всё що бачивъ мѣжь чортами,
 Менѣ й сусѣдамъ розповѣвъ.
 Спокутовавъ грѣхи давнѣи,
 И Богу душу ѣвъ ѡтдавъ,
 А я щомъ чувъ ѡтъ него, — вѣрно
 Въ той книжочцѣ вамъ розказавъ...

ЗЪ ЖИГЯ ВОЯЦКОГО,

— Мельдую покорне пане фелеберъ,
що Федь Загорбочный застрѣливъ ся.

— Овъ шкода! та днь не бувъ еще
добре абрихований.

Жовнярь просивъ ся у своего капітана на кѣлька день до дому для важныхъ справункѣвъ.

— Що то за важнй справунки? — пытае капітанъ.

— Мои татуньо зарѣзали свиню, а я люблю дуже свѣжй ковбасы ѣсти!

— Пане капраль! — такъ говоривъ хлопъ до генерала.

— Я генераль! — ѡтповѣвъ тойже.

— То нѣчо! коли вы еще не капраль, то дасть Богъ, що и тымъ колись еще зѣстанете.

Пѣдчасъ маршу повѣдае одень воякъ шо буде дошъ а другій шо буде погода.

— Я вамъ кажу, шо певноѣбуде погода — каже третій.

— Та зъ ѡтки тов знаешъ? — пытають его.

— Панъ капітанъ казали!

— Для чога теперь, Гершь Пѣдскубаный, багнеты короткй?

— Короткй суть разъ для того, шо меньше зелѣза выходить, а по друге, шо-бы не переколоти чоловѣка на скрѣзь.

